

Приказюк Н.В.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Глушта Г.Ю.,

кандидат економічних наук, асистент кафедри
страхування та ризик-менеджменту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ПОДОРОЖУЮЧИХ ЗА КОРДОН

Досліджено особливості здійснення страхування подорожуючих за кордон страховими компаніями України. Виявлено проблеми цього виду страхування та окреслено перспективи його розвитку в Україні.

The features of realization of traveling insurance by the insurance companies of Ukraine are investigated. Problems and prospects of its development are educed and researched in Ukraine.

Ключові слова: туристичне страхування, закордонні поїздки, страхові програми, страховий поліс, асистенс.

Під час закордонних поїздок подорожуючі можуть опинитися в неприємній ситуації (нешасний випадок, хвороба, поломка автомобіля тощо). Розв'язання проблем, що виникають, зазвичай вимагає значних затрат коштів, часу та певних знань. Уникнути цих труднощів можна, уклавши перед поїздкою договір страхування від можливих випадків під час подорожі.

Тоді як у розвинутих країнах для осіб, що від'їжджають за кордон, придбання страхового поліса на випадок настання ряду негативних подій є нормою, в Україні значна частина її громадян не усвідомлює доцільність такого страхування та купує обов'язковий пакет переважно лише для отримання візи.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлює й той факт, що протягом останніх років кількість туристів, котрі виїжджають за кордон, щорічно збільшується в середньому на 35 %. Так, у 2009 р. за кордоном побувало 15,3 млн українців, приблизно половина з яких була застрахована. Розмір страхових премій за туристичними полісами для виїжджаючих за кордон зріс на 30 %. Експерти оцінюють обсяг ринку туристичного страхування на рівні 6—10 млн дол. США, а його потенціал — у 25—30 млн дол. у річному виразі¹.

Дослідженням особливостей розвитку страхування в Україні в цілому та від'їжджаючих за кордон зокрема займалися такі вітчизняні вчені, як В.Д. Базилевич,

¹ Українці перестали ездити за границю, и к ним приезжают меньше: [Електр. ресурс]. — <http://www.ruska-pravda.com/index.php/201003056863/novosti/politika/2010-03-05-08-33-47.html>.

Н.М. Внукова, О.О. Гаманкова, Н.В. Гудима, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, О.Ф. Філонюк та ін. Утім, існує потреба в подальшому дослідженні особливостей страхування подорожуючих за кордон, проблем і перспектив його розвитку в нашій країні, що і є метою даної статті.

Існують різні подорожі (табл. 1), серед них страхового захисту насамперед потребують міжнародні.

Таблиця 1. Класифікація подорожей

Класифікаційна ознака	Види подорожей
Мотивація подорожі	З метою туризму Службові
Кількість осіб	Індивідуальні (1 чи 2 особи) Групові
Територіальне охоплення	Міжнародні Внутрішні
Категорія осіб, що подорожують	Дитячі Молодіжні Сімейні Для осіб похилого віку Для інвалідів Інші
Об'єкт подорожі	Культурно-пізнавальні Лікувально-оздоровчі Спортивні Релігійні Екологічні (зелені) Бізнес-подорожі Інші

Джерело: складено авторами.

Слід зазначити, що туристичне страхування являє собою систему відносин між страховою компанією й особою, котра подорожує за кордон, щодо захисту її життя і здоров'я та майнових інтересів при настанні страхових випадків. Тобто таке страхування забезпечує захист туриста-страхувальника в разі втрати майна та завдання шкоди здоров'ю під час поїздки за кордон.

Страхування подорожей відшкодовує збитки, які виникли під час закордонної поїздки внаслідок нещасного випадку або несподіваної хвороби, витрати на надання першої допомоги, лікування й лікарню (стоматологія, хірургія, медична евакуація), а також у разі хвороби або смерті — на транспортування застрахованого на батьківщину (репатріацію, компенсацію похорону, негайний виклик члена родини). Крім того, можуть покриватися витрати через скасування поїздки, запізнення або переривання поїздки, втрати чи крадіжки багажу.

Особливість туристичного страхування полягає в тому, що страховий захист починається в момент перетину туристом кордону своєї країни та закінчується, коли турист повертається (за винятком страхування витрат, пов'язаних зі скасуванням поїздки). При цьому поліс туристичного страхування діє виключно в регіоні, зазначеному в ньому.

На туристичному страховому ринку пропонуються такі страхові програми для громадян, котрі подорожують за кордон:

- медичне страхування туриста;
- страхування від нещасного випадку;
- страхування майна й автомобіля на час подорожі;
- страхування фінансового ризику в разі непередбаченої відмови туриста від поїздки (невідкриття візи, раптове захворювання);
- страхування на випадок затримки транспорту;
- страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів у країнах Європи (Зелена картка);
- інші.

Слід зазначити, що в Україні немає окремого виду ліцензій на здійснення туристичного страхування. Страхові компанії отримують ліцензії на основі розроблених правил страхування медичних витрат і нещасного випадку. Кожен страховик, що одержує ліцензію відповідно до чинного законодавства, подає до органів нагляду за страховою діяльністю правила страхування, розроблені в рамках одного або декількох його різновидів: страхування відповідальності за оплату наданих медичних та інших послуг під час поїздки за кордон (страхування відповідальності); страхування від нещасних випадків (особисте страхування); страхування багажу пасажирів повітряного транспорту (майнове страхування) та ін.

Одним із основних видів страхування в туризмі є медичне, яке переважно покриває всі витрати на медичні послуги, послуги стаціонарного лікування, перевезення машиною швидкої допомоги, придбання ліків, догляд за хворим, а в разі смерті за кордоном — транспортування тіла на батьківщину.

Не менш важливим є страхування від нещасних випадків. При цьому страховим випадком визнається смерть застрахованого, що настала внаслідок нещасного випадку із застрахованим під час дії договору страхування; інвалідність, набута через нещасний випадок; часткова втрата працездатності внаслідок нещасного випадку під час дії договору страхування.

З метою розвитку зазначених видів страхування державними органами розроблено і прийнято ряд нормативно-правових актів, які закріплюють обов'язковість такого страхування для громадян України (табл. 2).

На сьогодні є 4 основні програми для туристичного страхування, що позначаються літерами А, В, С, D. Кожна з них пропонує певний комплекс послуг, причому наступна програма включає попередню та доповнюється іншими страховими ризиками.

Найпоширенішим є варіант "А", котрий передбачає оплату транспортування потерпілого в лікарню та медичних витрат у разі нещасного випадку або раптового захворювання. Вартість такої страховки становить від 75 до 100 грн за тиждень при страховій сумі від 15 до 75 000 євро.

Варіант "В" окрім зазначеного передбачає надання невідкладної стоматологічної допомоги та оплату ліків, які призначив лікар. Цю програму доповнюють

Таблиця 2. Регулювання туристичного страхування подорожуючих закордон у нормативних актах України

Нормативний акт	Дата прийняття й номер	Норма
Закон України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України"	21.01.1994 № 3857-XII	З метою створення умов, які гарантують відшкодування громадянину України витрат, пов'язаних із надзвичайними обставинами під час його перебування за кордоном, громадянин України має бути застрахований
Закон України "Про туризм"	15.09.1995 № 324/95-ВР	Страхування туристів (медичне й від нещасного випадку) є обов'язковим
Постанова КМУ "Про заходи подальшого розвитку туризму"	29.04.1999 № 728	Державний комітет у справах охорони державного кордону повинен забезпечувати перевірку наявності у громадян України, що виїжджають за кордон з метою туризму, поліса медичного страхування і страхування від нещасних випадків на період перебування за кордоном

Джерело: складено авторами.

й інші страхові ризики, що можуть виникнути під час поїздки, зокрема витрати внаслідок поломки спортивного інвентарю, взятого на прокат, а також втрати або крадіжки особистих документів, без яких застрахована особа не може повернутися до України; при затримці багажу застрахованого більш ніж на 3 години після його прибуття до місця відпочинку та ін. Варто зазначити, що дана програма забезпечує юридичну допомогу в країні перебування та, за потреби, оплату приїзду до туриста когось із родичів, для того щоб доглядати за ним у лікарні або допомогти йому дістатися додому. В таких випадках родичу оплачується переліт, харчування і проживання на час догляду за хворим; окрім того, можлива оплата повернення на батьківщину неповнолітніх дітей хворого.

Програма "С" враховує послуги варіанта "В" та доповнює їх, включаючи юридичну (можливість зв'язатися з адвокатом; страхування витрат із депортації застрахованої особи з країни перебування; страхування витрат, пов'язаних із відповідальністю застрахованого перед третіми особами за завдання шкоди їхньому здоров'ю чи майну) й адміністративну допомогу (повернення неправильно відправленого багажу, оформлення нових документів замість загублених тощо).

І нарешті програма "D" є найбільш комплексною та додатково включає правовий захист застрахованого на випадок дорожньо-транспортної пригоди, буксирування транспортного засобу до найближчої СТО, надання послуг водія в разі хвороби застрахованого, через яку він не може далі керувати транспортним засобом. Вартість таких страховок становить від 40 євро за тиждень.

Разом із тим є випадки, які страховим полісом не покриваються, тобто при їх настанні страхувальник не має права на безкоштовну медичну допомогу. Так, полісом не покривається лікування захворювань і травм, набутих унаслідок протиправних дій або у стані наркотичного, алкогольного чи токсичного сп'яніння; лікування загострень хронічних, психічних захворювань; лікування в санаторіях; косметичні і пластичні хірургічні операції (якщо вони не зумовлені травмою,

внаслідок нещасного випадку в період страхування); стоматологічні послуги за винятком екстреної допомоги (якщо зненацька заболів зуб тощо); випадки, пов'язані з вагітністю на пізніх термінах чи абортom (за винятком змушеного переривання вагітності внаслідок нещасного випадку), пологами; випадки, пов'язані з венеричними захворюваннями, СНІДом або будь-яким подібним синдромом; діагностика й лікування, котрі не є обов'язковими; лікування родичів страхувальника; захворювання й травми після спроби самогубства; заподіяння шкоди здоров'ю внаслідок воєнних дій, громадянської війни, народних хвилювань або радіоактивного зараження; навмисне заподіяні травми чи шкода здоров'ю страхувальника або заподіяні на його прохання іншою особою; інші випадки, передбачені правилами страхування.

Дослідження ринку туристичного страхування засвідчило, що на ньому з'являється дедалі більше додаткових послуг, які безпосередньо не пов'язані зі здоров'ям самого туриста. Наприклад, на сьогодні існує можливість застрахуватися на випадок втрати багажу або затримки рейсу та інших проблем із транспортом, відмови у візі. Зрозуміло, що такі додаткові послуги збільшують вартість страхового поліса.

Загалом вартість туристичного поліса залежить від таких чинників: розміру страхової суми та франшизи, країни подорожі, тривалості поїздки, віку страхувальника, об'єкта подорожі, вкомплектованості програми страхування.

Розмір страхового тарифу збільшується зі зростанням страхової суми. Остання варіюється залежно від країни, в яку купують страховку, та від обраної страхової послуги. Наприклад, страхування від нещасного випадку під час подорожі передбачає виплату до 10 тис. грн. Застосування франшизи, як правило, дещо зменшує ціну страхової послуги. Однак для страхувальника не вигідно, щоб розмір франшизи перевищував 15 % страхової суми або 100 дол. США, оскільки, як свідчить статистика, витрати за більшістю страхових випадків перевищують зазначені межі.

Кожна країна самостійно встановлює мінімальний розмір страхової суми при в'їзді на її територію, з якої впливає мінімальний розмір страхового тарифу. Так, при виїзді в Росію і країни СНД страхові компанії обіцяють компенсувати до 10 тис. дол. США; страховий ліміт для Туреччини, Єгипту, ОАЕ — 15 тис. дол.; для прибалтійських країн, США, Канади, Японії, Австралії — 50 тис. дол.; для держав — учасниць Шенгенської угоди — 30 тис. євро. Досить часто розмір страхового тарифу визначається вартістю медичних послуг у країні.

Крім того, ціна страхового поліса залежить від терміну його дії: чим довша тривалість поїздки, тим більше заплатить страхувальник. Утім, у розрахунку на один день перебування за кордоном вартість страхового поліса зі збільшенням періоду дещо зменшується. Мінімальна ціна страховки в разі відвідування Євросоюзу на тиждень становитиме 5—6 євро, а річне перебування в регіоні коштуватиме страхувальнику 160—200 євро. Можна купити поліс, що діє протягом року, але з обмеженням на число поїздок і днів перебування в Європі. Така страховка обійдеться

дешевше за стандартну річну програму. На сьогодні для подання заяви на отримання візи з метою одноразового в'їзду до країн ЄС термін дії поліса медичного страхування повинен включати запланований день від'їзду плюс дні перебування в країні ЄС та 15 додаткових днів².

На ціну поліса впливає також вік подорожуючого. В більшості компаній для людей, старших 60 років, установлюють подвійне покриття страхового поліса, що автоматично підвищує його ціну вдвічі. Це пов'язано з тим, що для літніх людей імовірність захворіти чи зазнати шкоди від нещасного випадку вища за середню. А якщо вік страхувальника перевищує 75 років, страхові компанії можуть узагалі його не застрахувати. Для маленьких дітей ціна поліса також підвищена: в деяких страхових компаніях при страхуванні дітей у віці до 1 року надбавка становить 15—400 %. Це пояснюється тим, що діти погано переносять подорожі та часто хворіють.

Плата за туристичне страхування залежить і від об'єкта подорожі, оскільки при бізнес-подорожах, спортивних, культурно-пізнавальних подорожах також є ризики. Зокрема, ціна страховки підвищується для спортсменів, а також тих, хто на відпочинку займається різними видами спорту, в т. ч. екстремальними (дайвінг, стрибки з парашутом, рафтинг, дельтапланеризм тощо). Ціна туристичної страховки зростає залежно від виду спорту:

- теніс, волейбол або гімнастика — плюс 25 %;
- акробатика, веслування, катання на водних лижах — плюс 50 %;
- дайвінг, альпінізм, катання на гірських лижах, парашутний спорт, дельтапланеризм, рафтинг — плюс 75 %³.

Наразі в абсолютної більшості українських страхових компаній немає повного списку ризиків, що виникають при занятті екстремальними видами спорту. Екстремальне страхування все ще не зажило великої популярності в Україні. Причому, із проханням застрахувати спорядження або оплатити витрати на виклик вертольота в разі немедичної евакуації звертаються досить рідко.

Важливим фактором, який визначає ціну страхового продукту, є вкомплектованість програми страхування. Відповідно що ширшим є страхове покриття, що більше додаткових послуг включається, то дорожчим буде страховий поліс.

Турист може сам обирати оптимальну для себе програму, виходячи з власних потреб і фінансових можливостей. Ставки страхових платежів при туристичному страхуванні подорожуючих закордон, як правило, становлять від 1,45 до 21,5 грн за добу. На сьогодні найпоширенішим є бюджетний варіант, котрий включає мінімальне медичне забезпечення, що передбачає оплату витрат на амбулаторну й швидку допомогу, транспортування й репатріацію на випадок захворювання або смерті, невідкладну стоматологічну допомогу на суму до 200 дол. США.

² Див.: офіційний сайт Посольства ФРН (<http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/05/Visa/Visa.html>).

³ Красуцкая О. Туристическая страховка от А до Я: [Електр. ресурс]. — http://tristar.com.ua/1/art/turisticheskaia_strahovka_ot_a_do_ia.html.

Зазвичай туристові при настанні страхового випадку за кордоном допомагає місцева компанія-асистенс (від фр. “assistance” — допомога), з якою українська страхова компанія попередньо укладає договір про співробітництво. Вітчизняні страховики укладають договори з компаніями, котрі мають хорошу репутацію й великий досвід роботи. Досить важливо, щоб компанія-асистенс мала розгалужену мережу представництв у країні перебування туриста-страхувальника. З українськими страховими компаніями в основному співпрацюють “Europe Assistance”, “International SOS”, “Remed Assistance”, “Coris Assistance” (обслуговують туристів у Європі, Малій Азії, Північній Африці, США).

Компанія-асистенс надає інформаційні й організаційні послуги застрахованим особам при настанні страхових випадків під час їх перебування за кордоном. Можна виділити три види асистенсу: медичний, юридичний і технічний. Медичний асистенс полягає в організації допомоги в разі настання страхового випадку, що призвів до ушкодження здоров'я застрахованого, який перебуває за кордоном, шляхом екстреного виклику лікаря, термінової госпіталізації тощо. Такий асистенс передбачений програмами “А” — “D”. Юридичний асистенс полягає в наданні кваліфікованої юридичної допомоги застрахованому, котрий перебуває за кордоном, у разі настання страхового випадку, що призвів до юридичної (цивільної, адміністративної, кримінальної) відповідальності. Такий асистенс передбачений програмами “В” — “D”. Технічний асистенс полягає в наданні технічної допомоги в разі настання страхового випадку, який призвів до ушкодження майна застрахованого, що перебуває за кордоном, шляхом екстреного виклику евакуатора, ремонтників тощо. Такий асистенс передбачений програмами “С” і “D”.

Існує дві схеми взаємодії страхувальника зі страховиком при виникненні страхового випадку: компенсаційна й сервісна. За першою схемою страхувальник, перебуваючи за кордоном, у разі настання страхового випадку самостійно звертається до медичних закладів по допомогу та оплачує всі витрати на медичну допомогу, а після повернення в Україну отримує від компанії страхове відшкодування в межах страхової суми в розмірі здійснених ним витрат. При цьому страхувальник повинен зберігати всі документи, що підтверджують факти його лікування та оплати наданих йому медичних послуг (рис. 1).

У разі вибору сервісної схеми відшкодування страхувальник, котрий потребує допомоги, повідомляє про настання страхового випадку компанію-асистенс (телефон зазначений у страховому полісі), яка організовує лікування в межах страхової суми. Після цього асистентська компанія звертається до страховика для компенсації витрат на лікування туриста (рис. 2).

Щодо розвитку вітчизняного ринку туристичного страхування слід зазначити, що на сьогоднішній день такі послуги пропонують практично всі страхові компанії, які здійснюють ризикові види страхування.

Оскільки концентрація вітчизняного страхового ринку досить висока, проаналізуємо страхові компанії, які в рейтингу за розміром зібраних страхових премій стоять

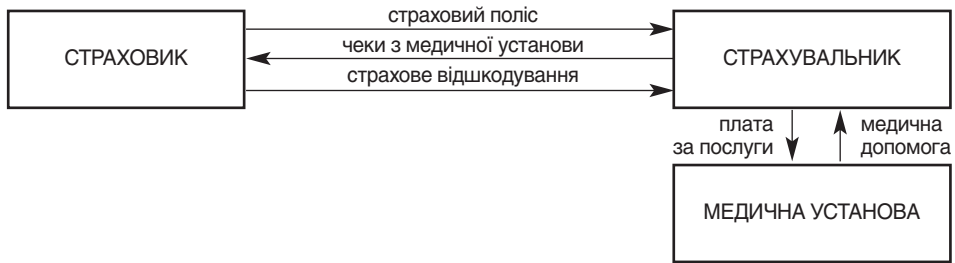

Рис. 1. Компенсаційна схема страхового відшкодування

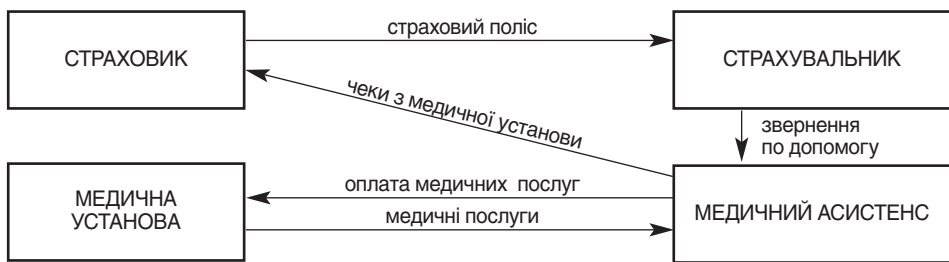

Рис. 2. Сервісна схема страхового відшкодування

не нижче 30-го місця. Зважаючи на те, що перші 10 страхових компаній є безперечними лідерами ринку та їх аналіз не відображає ситуацію на ринку загалом, доцільно розглянути послуги, пропоновані п'ятьма страховиками, котрі перебувають на медіанному значенні топ-30 страхових компаній за обсягами страхових премій та займаються туристичним страхуванням. До таких страховиків віднесені АСКА, “Дженералі Гарант”, “Універсальна”, “PZU Україна”, “Брокбізнес” (табл. 3).

Таблиця 3. Місце страхових компаній у рейтингу страховиків за сумою зібраних страхових премій за 6 місяців 2010 р.

Страхова компанія	Місце в рейтингу	Зібрані премії
АСКА	12	142 101,5
Дженералі Гарант Страхування	13	131 827,3
Універсальна	14	125 538,2
PZU Україна	15	123 204,5
Брокбізнес	16	87 166,5

Джерело: складено авторами на основі офіційних даних (<http://forinsurer.com/ratings/non-life/10/6/1/>).

На особливу увагу заслуговують послуги, пропоновані обраними страховиками в розрізі туристичного страхування (табл. 4).

Як уже зазначалося, 95 % українського ринку туристичного страхування припадає на медичне страхування і страхування від нещасних випадків, що безпосередньо

Таблиця 4. Послуги страхових компаній із туристичного страхування

Страхова компанія	Послуги
АСКА	Страхування подорожей за кордон
Дженералі Гарант Страхування	Страхування від нещасного випадку Страхування подорожуючих по Україні Страхування відпочиваючих за кордоном Міжнародне страхування здоров'я Страхування водіїв і пасажирів від нещасних випадків "Зелена картка" Відповідальність власників транспортних засобів Обов'язкове страхування від нещасних випадків на транспорті
Універсальна	Страхування осіб, які подорожують Україною
PZU Україна	Страхування осіб, котрі подорожують за кордон
Брокбізнес	Страхування подорожей за кордон

Джерело: складено авторами на основі даних офіційних сайтів досліджених компаній (<http://www.pzu.com.ua>; <http://www.bbs.com.ua>; <http://www.aska.com.ua>; <http://www.universalna.com>; <http://www.generaligarant.ua>).

пов'язано з обов'язковим характером такого страхування. Отже, варто звернути увагу на програми, що їх надають обрані страховики за цим напрямом (табл. 5).

Як видно з табл. 5, лише три з обраних страхових компаній пропонують усі види програм такого страхування. Однією з причин непоширеності програм "С" і "D" є їх вища вартість порівняно з першими двома програмами, при цьому більшої популярності серед споживачів страхових послуг зажили базові програми.

Таблиця 5. Програми туристичного страхування компаній, які працюють на ринку України

Страхова компанія	A	B	C	D	Додаткові програми
АСКА	+	+	+	+	-
Дженералі Гарант Страхування	+	+	+	-	-
Універсальна	+	+	+	+	Multivisa
PZU Україна	+	+	+	+	Multitravel
Брокбізнес	+	+	-	-	-

Джерело: складено авторами на основі даних офіційних сайтів досліджених компаній (<http://www.pzu.com.ua>; <http://www.bbs.com.ua>; <http://www.aska.com.ua>; <http://www.universalna.com>; <http://www.generaligarant.ua>).

На підставі інформації, розміщеної на офіційних сайтах досліджуваних страховиків, можна виокремити ризики, які вони страхують, а також основні параметри страхування, такі як страхова сума й вартість страхування (табл. 6).

Варто зазначити: хоча на ринку туристичного страхування спостерігаються певні позитивні зміни, для його розвитку необхідно вжити заходів, які сприятимуть, із одного боку, підвищенню довіри страхувальників до такого виду страхування та усвідомленню ними його доцільності, а з другого — зростанню зацікавленості страховиків у такому страхуванні та забезпеченні його рентабельності.

Таблиця 6. Страхові ризики, страхові суми та плата за страхування подорожуючих за кордон

Страхова компанія	Ризики по полісах для подорожей за кордон	Плата за страхування по полісах для подорожей за кордон	Страхова сума по полісах для подорожей за кордон
АСКА	н/д*	н/д	н/д
Дженералі Гарант Страхування	н/д	н/д	Встановлюється залежно від обраної страховальною компанією передбаченої угоди про страхування
Універсальна	<p>"Visit" — оптимальний за ціною договір з мінімальним, але достатнім обсягом страхових послуг, щоб дотриматися всіх формальних вимог для здійснення поїздки за кордон</p> <p>"Optima" — договір для членів Асоціації міжнародних автомобільних перевізників, який враховує особливі потреби водіїв далеких рейсів</p> <p>"Tourist" — договір для туристів, що дає змогу впевнено почуватися під час подорожі. Цей договір оптимальний за співвідношенням ціни та якості</p> <p>"Classic" — ідеальний договір для бізнес-подорожей, класичний європейський набір страхового сервісу</p> <p>"Premium" — договір для найвибагливіших клієнтів, котрі прагнуть мати повний страховий захист під час подорожі за кордоном</p>	н/д	н/д
PZU Україна	<p>Раптове захворювання застрахованої особи, розлад здоров'я або травма у зв'язку з нещасним випадком</p> <p>Смерть застрахованої особи</p> <p>Пшкодження під час ДТП та поломка автомобіля, який належить застрахованій особі</p> <p>Порушення кримінальної справи проти застрахованої особи внаслідок ненавмисного правопорушення</p>	Від 32,48 до 82,0 грн за 14 днів	5000—75 000 грн
Брокбізнес	н/д	Від 15,61 грн за 7 днів	30 000 євро

* н/д — немає даних (на сайті компанії).

Позитивних змін на вітчизняному ринку туристичного страхування можна досягти за рахунок підвищення безпеки туриста, що подорожує за кордон, шляхом створення страхового пулу, який включатиме страхові компанії, котрі займаються туристичним страхуванням, і турфірми та з якого не лише здійснюватимуться виплати за страховими випадками, пов'язаними з таким страхуванням, а й передбачатиметься страхування професійної відповідальності туроператора за невиконання ним послуг.

Оскільки, відповідно до Директиви ЄС про допомогу туристам, що включає допомогу при поломці транспортного засобу під час подорожі, у класифікації страхування, запровадженій у ЄС, нещодавно було додано новий, вісімнадцятий, ризиковий вид страхування — асистенс, вважаємо за доцільне приділяти такому виду страхування більше уваги як перспективному напрямку розвитку туристичного страхування в Україні. Разом із тим необхідно розвивати додаткові види туристичного страхування, зокрема на випадок неповернення багажу, відмови у видачі візи, збитків, пов'язаних із передчасним поверненням із-за кордону, а також юридичний асистенс, які забезпечать розширення асортименту страхових послуг та підвищення якості обслуговування клієнтів.